

τῶν ἀγγείων, ἐν οἷς καὶ μελανόμορφα τοιαῦτα (ἐν τούτων καὶ ἐνεπίγραφον), ὅτι καὶ ὁ χρόνος τῆς κατασκευῆς τῶν πινακίων τούτων πρέπει νὰ καταβιβασθῆ εἰς τὸν 7^{ον} ἢ 6^{ον} π. Χ. αἰῶνα. Ὁφείλομεν δὲ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ τρόπος τῆς διακοσμῆσεως τῶν πινακίων τούτων, διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν κατὰ τόπους, δὲν ἐξέλιπε δὲ ἐντελῶς ἢ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κατόπιν εἰκονιστικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐρυθρομόρφου, οὕτινος οὐδ' ἔχνος εὐρέθη ἐν τῇ ἀνασκαφῇ. Τῶν πινακίων τούτων ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε μέλαινα, ἄνευ ἄλλης διακοσμῆσεως.

Τὸ ἐν τῷ αὐτῷ πίνακι εἰκονιζόμενον πῆλινον ἀνάγλυφον, ἐκ δύο τεμαχίων συγκεκολλημένον, εὐρεθὲν δὲ ἐν τῷ βόθρῳ μετὰ τῶν ἀνωτέρω, ἔχει ὕψος 0,15 καὶ πλάτος 0,06. Φέρει κατὰ τὰ ἄνω αὐτοῦ δύο ὁπὰς δηλοῦσας ὅτι ἐχρησίμευσεν ὡς πίναξ, ἀναρτώμενον (πρβ. πρὸς ὁμοίαν χρῆσιν καὶ παρεμφερὲς δημοσιευθὲν ὑπὸ Orsi, Gli Scavi nella Necropol. del Fusco a Sir. 1893 σελ. 13 Not. d. sc. 1895). Ὅτι τὸ εὑρημα τοῦτο εἶνε ἀναθηματι-

κόν, παριστῶν πιθανῶς τὴν Ἀφροδίτην ἕνεκα τῆς ἐπιδείξεως τῶν μαστῶν, δὲν ὑπάρχει ἴσως ἀμφιβολία. Ἡ τεχνοτροπία αὐτοῦ, γενομένη ἐν ταῖς λεπτομερείαις δι' ἐγχαράξεως ἐπὶ τοῦ νωποῦ πηλοῦ, εἶνε ἀρχαϊκωτάτη· ὑπενθυμίζει δὲ ἀνάλογον ἐργασίαν ἐπὶ χαλκίνων εἰδωλίων. Ἰδίως ἡ κατασκευὴ καὶ διάταξις τῆς κόμης αὐτοῦ, ἢ κατὰ γραμμὰς ὀριζοντίας κατὰ συνθήκην ἐπεξεργασμένη, εἶνε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀγαλματίων τινῶν ἐκ χαλκοῦ, εὐρεθέντων ἐν Ἀκροπόλει, ἐν Δελφοῖς καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ ἐπὶ πωρίνων δὲ ἀγαλμάτων δὲν εἶνε ὁ τρόπος οὗτος τῆς κατασκευῆς τῆς κόμης ἄγνωστος. Ἐν Μυκῆναις εὐρέθη τελευταίως ὑπὸ τοῦ Τσουντα πλάξ (πιθανῶς μετόπη) πωρίνη, εἰκονίζουσα μορφήν οὕτως ἔχουσαν τὴν κόμην. Τὸ ἀνάγλυφον ἡμῶν εἶνε πάντως τέχνης λίαν ἀρχαϊκῆς, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ ξενοτρόπου. Ἡ χρονολογία δέ, εἰς ἣν ὀφείλομεν καὶ ἴσως ἐκ τῆς τέχνης αὐτοῦ νὰ τάξωμεν τοῦτο, συμφωνεῖ πρὸς ὅσα ἀνωτέρω εἶπομεν περὶ τοῦ βόθρου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρεθέντων ἀντικειμένων.

B. ΣΤΑΗΣ

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

(Ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς Δεσποίνης ἀνασκαφῶν).

1

Βάθρον τετράπλευρον, ὠραίου τιτανολίθου συμπαγοῦς καὶ λευκοτέρου παντὸς ἄλλου ἐνεπιγράφου ἐν Λυκοσούρα (πλήν, ἐννοεῖται, τῶν ἐκ μαρμάρου). Ὑψ. 0,37, πλ. 0,61-0,66, πάχ. 0,56-0,61. Αἱ πλάγαι ἐπιφάνειαι κάτω μὲν κοσμοῦνται διὰ τοῦ συνήθους κυματίου, ἐπιμελῶς ἐργασμένου, ἄνω δὲ στεροῦνται παντάπασι κόσμου.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ὑπάρχουσι δύο τορμίσκοι, ὁ μὲν ἔμπροσθεν παρὰ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν, ὁ δὲ ὀπισθεν παρὰ τὴν δεξιάν· ἡ κάτω ἐπιφάνεια φέρει ἀντιστοίχως ὁμοίους τορμίσκους, ἔτι δὲ ἐν μέσῳ εὐρεῖαν τετράπλευρον κοιλότητα (πλ. 0,14,

μῆκ. 0,12, βάθ. 0,07), ἣτις ἴσως προέρχεται καὶ ἐκ δευτέρας τοῦ βάθρου χρήσεως, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ὁ λίθος δὲν εὐρέθη ὀρθῶς ἔχων. Ἐπίκρανον δὲν εὐρέθη αὐτόθι, ὡσαύτως δὲ οὐδ' ὑπόβαθρον.

Τὸ βάθρον εὐρέθη ἐν τῇ ΝΔ. γωνίᾳ τοῦ προδόμου τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου ἐδάφους οὕτως ἀνατετραμμένον, ὥστε ἡ μὲν ἄνω ἐπιφάνεια ἔκειτο κάτω, ἡ δὲ προσθία (ἡ ἐνεπίγραφος) πρὸς τὰ ὀπίσω ἦτοι πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ τοῦ προνάου. Ἐκ τῆς θέσεως τοῦ εἰρημένου κυματίου ἐνόησα τὸ ἄτοπον τῆς ἰδρύσεως καὶ τὸν τεκτονικόν, οὕτως εἰπεῖν, σολοικισμόν, ἀναστρέψας δὲ τὸ βάθρον εἶδον τὴν ἐπιγραφὴν. Ποῦ ἐν ἀρχῇ ἔκειτο

τὸ βάθρον, δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῆ, τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσῳ ἡ πλακοστρωσία τῆς ἀντιστοίχου (βορείου) πλευρᾶς τοῦ προνάου εἶνε κατεστραμμένη.

Τὸ βάθρον νῦν κεῖται ἐν τῷ ἐν Λυκοσοῦρα φυλακείῳ, ὅπου μετῆνεγκα αὐτό.

Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ἐν πανομοιότηπῳ ὡς ἐξῆς:

[██████████] Λ Ι Σ Κ [██████████] Ι [██████████]
 Α Ρ Ξ Τ Α Σ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Ε Υ Ν Ο Ι Α Σ
 Τ Α Σ Ε Ι Σ Α Υ Τ Α Ν

Ἄ πόλις Κ[λιτορ]ί[ω]ν
 Λυδιάδ[α]ν Εὐδάμου
 ἀρετᾶς ἕνεκα κα[ι] εὐνοίας
 τᾶς εἰς αὐτάν.

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε κεχαραγμένη πλησίον τοῦ ἄνω ἔκρου τῆς προσθίας ἐπιφανείας (0,015 κάτωθεν τοῦ ἄνω χεῖλους). Τὰ γράμματα (ὑψ. περ. 0,011) εἰσι λεπτά (πάχ. ὡς 0,001) καὶ οὐχὶ πολὺ βαθέως ἐγλυμμένα, φέρουσι δὲ κατὰ τᾶκτρα μικρὰς κεραίας ἢ τελείας. Τὸ μ ἔχει τὰ σκέλη πολὺ ὀλίγον ἀνοικτά.

Ὄνομα οἶον τὸ τοῦ ἐνταῦθα τιμωμένου ἀνδρὸς δὲν ἀπαντᾷ συχνάκις. Καὶ ὅτι μὲν ὁ ἐνταῦθα Λυδιάδας ἐνδέχεται νὰ εἶνε ἀνὴρ τις ἄλλως ἄγνωστος, οὐδεμία ἀντίρρησης· ὅτι δὲ οὐχὶ ἄσημὸς τις ἦν, φαίνεται πρῶτον πιθανὸν ἔκ τε τοῦ ἐκλεκτοῦ, ὡς εἴρηται, τοῦ λίθου καὶ ἐκ τῆς πάνυ καλῆς τοῦ βάθρου τεκτονικῆς τέχνης. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀναφέρονται μόνον δύο Λυδιάδαι¹, Μεγαλοπολίται, ὧν ὁ μὲν νεώτερος, ἴσως υἱὸς² ἢ ἔγγονος τοῦ ἐτέρου, ἀπεστάλη τῷ 179 π. Χ. μετ' Ἀράτου τοῦ 2^{ου} (υἱοῦ τοῦ ὁμωνύμου στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν) καὶ τοῦ ἔπειτα στρατηγοῦ Καλλικράτους εἰς Ῥώμην³. οὗτος, ἄλλως τε καὶ διότι ἦτον τοῦ πρώτου τυγχάνει ὦν γνωστός, πιθανῶς δὲν εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάθρου ἀναγραφόμενος. Ὁ δὲ ἕτερος Λυδιάδας εἶνε ὁ τῆς Μεγάλης Πόλεως τύραννος, ἔπειτα δὲ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς καὶ οὐ πολλῶ ὕστερον ἀντίπαλος τοῦ Ἀράτου. Τὸ ὄνομα τοῦ

πατρὸς τοῦ Λυδιάδου τούτου δὲν εἶνε ἄλλοθεν γνωστόν, ὥστε νὰ συντελέσῃ εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος ἂν ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρεται εἰς τὸν εἰρημένον τύραννον· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ βάθρου ἀναγραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς⁴ τοῦ τιμωμένου οὐδαμῶς φυσικῶ τῷ λόγῳ ἀποκλείει τὴν παραδοχὴν τῆς εἰκασίας ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν τὸν γνωστὸν Λυδιάδαν, χορηγεῖ δ' ἡμῖν τι μᾶλλον κέρδος. Ἐὰν ἡ ἐπιγραφή δὲν ἀναγράφει τὴν πατρίδα τοῦ ἀνατιθεμένου, οὐδὲ τοῦτο πρόκειται λόγος ἀναγκάζων νὰ ἐκλάβωμεν τὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάθρου Λυδιάδαν ὡς μὴ ἐκ Μεγαλοπόλεως καταγόμενον, γνωστῆς δὴ οὔσης τῆς μεταξύ Λυκοσοῦρας καὶ Μεγαλοπόλεως συναφείας· ἄλλως δὲ Μεγαλοπολίται ἐν Λυκοσοῦρα καὶ τιμῶσι πλείονες καὶ τιμῶνται (πρβ. καὶ ἐξῆς ἐπιγρ. ἀριθ. 2). Διὰ τί δὲ παραλείπεται πᾶν ἀξίωμα τοῦ ἀνδρὸς, θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ μάθωμεν κατωτέρω ἐν τέλει. Τέλος εἰς ἐνίσχυσιν τῆς εἰρημένης εἰκασίας προσέρχεται καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς ἐπιμαρτυροῦν τοὺς αὐτοὺς ἐν γένει χρόνους.

Τιθεμένου λοιπὸν τοῦ ἐπιφανοῦς Μεγαλοπολίτου ὡς τοῦ ἐνταῦθα τιμωμένου, ὁ χρόνος τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τῆς τοῦ ἀγάλματος ἰδρύσεως κεῖται μεταξύ τῶν ἐτῶν 243 καὶ 226 π. Χρ. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔτος ἀναγράφομεν, διότι τότε ὁ Λυδιάδας, νέος μὲν ἔτι καὶ φιλόδοξος, ἔτι δ', ὡς ἐπέδειξεν ὕστερον, καὶ φιλόπολις ὦν, ἐγένετο τύραννος⁵, ἀφ' οὗ πρότερον εἶχε στρατηγήσῃ τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἐν

¹ Παρὰ Πολυδίῳ καὶ Πλουτάρχῳ, οὓς καὶ μόνους παρατίθησιν ὁ Pape, εῦρηται ἐν τισὶ χειρογράφοις καὶ ἡ διὰ τοῦ σ ἀντὶ τοῦ πρώτου ὁ γραφή τοῦ ὀνόματος.

² Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀποκλείεται εὐθὺς, ἐννοεῖται, ὁ Λυδιάδας οὗτος καθὼ μὴ υἱὸς τοῦ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ φερομένου Εὐδάμου.

³ Πολύβ. XXVI, 1, 8.

⁴ Ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Ἀγίδος Γ', συγχρόνου τοῦ Λυδιάδου, ἐκαλεῖτο Εὐδαμίδας, δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐπαλθῆ ὡς τεκμηρίον τι χρήσιμον εἰς τὸ ζήτημα.

⁵ Πλούτ. Ἀρατ. § 30, Πausan. VIII, 27, 12. *Droysen Gesch. des Hellenismus*² III, 1, σελ. 413.

Μαντινεία⁶ μετὰ τοῦ συμπολίτου Λεωκύδους· προστεθήτω ἐν παρέργῳ περὶ τῆς κοινωνίας Μεγαλοπόλεως καὶ Λυκοσούρας, ὅτι τοῦ συστρατήγου τούτου τοῦ Λυδιάδου ὁ ἕνατος πρόγονος, Ἄρκεσίλαος τοῦνομα, ὄκει ἐν Λυκοσούρα καὶ εἶδε κατ' Ἄρκαδικὸν θρύλον τὴν ἀπὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου μέχρι τότε ἔτι ζῶσαν ἱεράν τῆς Δεσποίνης ἔλαφον⁷. Τὸ δὲ 226 εἶνε, ὡς γνωστόν, τὸ ἔτος, ἐν ᾧ ὁ Λυδιάδας μαχόμενος πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐπιφανῶς ἔπεσε παρὰ τὸ Λεῦκτρον τῆς Μεγαλοπολίτιδος⁸.

Ἄλλὰ πειραθῶμεν νὰ περιστείλωμεν τὸ εἰρημένον χρονικὸν διάστημα. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ἀποβλέπομεν εἰς τὸν 1^{ον} τῆς ἐπιγραφῆς στίχον, οὗ ἀρχὴ μὲν εἶνε [ἀ πό]λις Κ, τέλος δὲ ἰ[ω]ν. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως παρέχει ικανὴν δυσχέρειαν, διότι καὶ ἄδηλον εἶνε ἂν μεταξὺ τοῦ Κ καὶ τοῦ ἰων ἐλλείπουσι 4 ἢ 5 γράμματα, καὶ πόλεις ἀπὸ Κ ἀρχόμεναι καὶ τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν στοιχείων ἔχουσαι ὑπάρχουσι πλείονες οἷον Κορινθίων, Κορυνθίων⁹ (= Γορτυνίων) κλπ. Καὶ εἶνε μὲν οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι στοιχηδὸν πρὸς ἀλλήλους κεχαραγμένοι, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ πρῶτα γράμματα τοῦ 1^{ου} στίχου ἀντιστοιχοῦσι τοῖς ὑποκειμένοις τοῦ 2^{ου}, ὥστε νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τῷ 1^ῳ στίχῳ τὰ ἐν λόγῳ ἐλλείποντα γράμματα ἦσαν 4· ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ 2^{ου} καὶ 3^{ου} στίχου ἡ γραφὴ δὲν εἶνε στοιχηδόν, ἔτι δὲ τῶν δύο τελευταίων, μᾶλλον ἢ ἤττον σφζομένων, γραμμάτων ι καὶ ν τοῦ 1^{ου} στίχου τὸ μὲν ι ἀντιστοιχεῖ μικρόν τι πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ κέντρου τοῦ ὑποκειμένου δ (τῆς λέξεως *Εὐδάμου*) τὸ δὲ ν μικρόν τι πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ κέντρου τοῦ μ (τῆς αὐτῆς λέξεως *Εὐδάμου*). Οὕτω φαίνεται ὅτι τὰ γράμματα ἰων εἶνε πυκνότερόν τι τῶν *λις Κ* τεταγμένα, ἐκ τούτου δ' εἰκάζω ὅτι καὶ τὰ μεταξὺ τοῦ Κ καὶ τοῦ ἰων ἐλλείποντα

γράμματα, ὡσαύτως ὀλίγῳ πυκνότερον ἐγλυμμένα, δὲν ἀντεστοίχουν τοῖς ὑποκειμένοις (τοῦ 2^{ου} στίχου) καὶ δὴ ὅτι ἦσαν 5.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειροῦμεν τῇ συμπληρώσει. Τῶν ἴσον ἀριθμὸν στοιχείων ἔχουσῶν πόλεων ἢ τῶν Κλειτορίων, ὡς γινώσκουμεν, ἀπὸ τῶν παλαιστάτων χρόνων φέρεται οἰκίως ἔχουσα πρὸς τὴν Λυκοσούραν καὶ Μεγαλόπολιν· πρῶτον μὲν γὰρ κατὰ Πausανίαν¹⁰ «Κλείτωρ μὲν δὴ ὁ Ἄζανος ἐν Λυκοσούρα τε ὄκει καὶ ἦν τῶν βασιλέων δυνατώτατος καὶ Κλείτορα ὄκισεν ἀφ' αὐτοῦ πόλιν»· δεύτερον δὲ εἰς τὸν τῆς Μεγαλοπόλεως συνοικισμὸν οἱ Κλειτόριοι ἐν τοῖς πρώτοις συνεβάλλοντο, οἰκιστῶν αἰρεθέντων ὑπὸ τῶν Ἀρχάδων τοῦ Κλεολάου καὶ Ἀκριφίου¹¹· εἰρήσθη δ' ἐκ παρέργου ὅτι ἐν Κλείτορι ὑπῆρχεν ἱερὸν τῆς μητρὸς τῆς ἐν Λυκοσούρα λατρευομένης Δεσποίνης¹²· ἔπειτα τὸ ὄνομα φέρεται, ὡς ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς, *πόλις Κλειτορίων* τρις τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις¹³ τέλος δὲ ἐν ἐπιγραφῇ, ἦν ἀνώρυξα ἐν τῷ ναῷ τῆς Δεσποίνης τῷ 1889 (νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως), ἀπαντᾷ ὄνομα Δαμοκράτης Κλίτορος¹⁴. Κατὰ ταῦτα, παραλειπομένων καὶ τῶν λόγων, δι' οὓς τὰς ἄλλας πόλεις ἔθηκα κατὰ μέρος, προκρίνω συμπληρωτέον *Κλιτορίων*, προετίμησα δὲ τὴν δι' ι γραφὴν τῆς πρώτης συλλαβῆς¹⁵ ἀποβλέπων εἰς τὸν μεταξὺ Κ καὶ τοῦ ἰων χῶρον καὶ εἰς τοὺς χρόνους, ἐν οἷς ἐχαράχθη ἢ παροῦσα ἐπιγραφὴ.

Ἐξετάσωμεν νῦν τὰ κατὰ Λυδιάδαν ἐν συναφείᾳ πρὸς τοὺς Κλειτορίους. Ὁ Λυδιάδας, ὡς γνωστόν, ὑπὸ γενναίου κινούμενος φρονήματος ἢ κατὰ Πο-

¹⁰ Πausan. VIII, 4, 5.

¹¹ Πausan. VIII, 27, 2.

¹² Πausan. VIII, 21, 3.

¹³ Πολύβ. IX, 38, 8. Πausan. VIII, 21, 1 καὶ 3.

¹⁴ *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890, σελ. 43, στίχ. 4 = *Cannadias Fouilles de Lycosoura*, livraisons. I σελ. 15.

¹⁵ Ἡ συλλαβὴ αὕτη γράφεται δι' η, εἰ καὶ ι. Τὴν δι' εἰ γραφὴν φέρουσι καὶ νομίσματα χαλκᾶ Ἀχαιῶν Κλειτορίων, ἐπ' ἀργυρῶν δὲ συγχρόνων γέγραπται Κλη (*Head Hist. num.* σ. 352 [πρὸς σ. 374], *Gardner Catal. of Greek coins* σ. 179-180). Ἐν προξενικῷ ψηφίσματι τῶν Ἀρχάδων (*Le Bas Még. et Pélop.* 340^a = *Foucart Mém. sur un décret de la ligue arcadienne* ἐν *Mém. prés. par div. sav. à l'Acad. des inscr.* 1re série, t. VIII) τὸ Κλ[.]τοριοι (στ. 22) ὑπὸ μὲν Foucart (πρὸς καὶ *Dubois Ligues étolienne et achéenne*, Paris 1885, σελ. 229) συμπληροῦται διὰ τοῦ ι, ὑπὸ δὲ *Dittenberger* (*Sylloge inscriptionum graecarum* ἀριθ. 167, πρὸς *Bechtel* ἐν *Collitz Sammlung der griech. Dialektinschr.* I, 1481) δι' η.

⁶ Πausan. VIII, 10, 6-8 καὶ VIII, 27, 14· κακῶς ὁ Πausanίας λέγει ὅτι ἐνταῦθα ἔπεσεν ὁ Ἄγις (*Droysen* ἀνωτ. σελ. 421-22).

⁷ Πausan. VIII, 10, 10.

⁸ Πλούτ. Κλειομ. § 6 καὶ Ἄρατ. § 37 (πρὸς Πλούτ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ βραδ. τιμῶν. § 6 = 552^b), Πausan. VIII, 27, 15· πρὸς Πολύβ. II, 51, 3.

⁹ Εὐρηγται καὶ νομίσματα Ἀχαιῶν Κορυνθίων (*Head Hist. num.* σελ. 352, *Gardner Catal. of Greek coins*, Pelop. σ. 14)· πρὸς ἐπιγρ. *Le Bas Még. et Pélop.* 331^a (= Κορυνθίους). Περὶ τῆς γραφῆς τῆς λέξεως ἦρα Ἡσύχιος: «Κορυνθίους οἱ Ἀρχάδες: ἢ γὰρ Κόρτυς τῆς Ἀρχάδων», περὶ δὲ τοῦ ἐτύμου πρὸς *κορτερά* = *καρτερά*.

λύβιον φρονίμως προιδόμενος τὸ μέλλον, ἀπέθετο τὴν τυραννίδα, λήγοντος τοῦ 234 ἢ ἀρχομένου τοῦ 233 π. Χ. ἔτους, καὶ προσεκόμισε τῇ Ἀχαικῇ συμπολιτεία τὴν Μεγαλόπολιν¹⁶. Τότε δὲ πιθανῶς μετέσχε τῆς ἐθνικῆς συμπολιτείας καὶ ἡ πόλις Κλειτορίων¹⁷. Κατὰ τὸ 229 τοῦλάχιστον ὑπήγετο, πλὴν τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Τεγέας, ἅπαντα ἢ Ἀρκαδία εἰς τὴν Ἀχαικὴν πολιτείαν¹⁸. Εἰς ἀμοιβὴν τῆς εἰρημένης εὐγενοῦς πράξεως ὁ Λυδιάδας κατεστάθη κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 233 στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν¹⁹, ἐξ ἐκείνου δὲ τοῦ χρόνου μέχρι τοῦ 229 ὁ Λυδιάδας καὶ ὁ Ἄρατος ἐξελέγοντο παρ' ἐνιαυτὸν ἐναλλάξ στρατηγοί²⁰. Οὕτω πιθανώτερον ὑπολαμβάνω ὅτι ὁ Λυδιάδας μετὰ τὴν εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν προσχώρησιν μᾶλλον ἢ πρὸ αὐτῆς εὐηργέτησε τοὺς φιλελευθέρους καὶ γενναίους²¹ Κλειτορίους· τίνι δὲ τρόπῳ ἀπέδειξε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βάρου γραφομένην εὐνοίαν, τυγχάνει ἄγνωστον. Πιθανώτατα ἡ εὐεργεσία ἐγένετο στρατηγούστος τοῦ Λυδιάδου, ἤγουν ἔν τινι τῶν ἐτῶν 233, 231 ἢ 229. Ὅτι δὲ ἀξίωμα αὐτοῦ δὲν ἀναγράφεται ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, τοῦτο ἴσως ὑποδηλοῖ ὅτι ἡ τοῦ ἀγάλματος ἰδρύσις ἐγένετο μετὰ τινα στρατηγίαν τοῦ Λυδιάδου, ἥτοι τῶν 232, 230 ἢ 228 καὶ δὴ μᾶλλον κατὰ τὰ τελευταῖα, ὅτε καὶ μετὰ τὴν περὶ τῶν γενικῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν τῆς Μεγαλοπόλεως πραγμάτων μέριμναν παρῆχτο αὐτῶ νὰ ἀσχοληθῇ καὶ περὶ τὰ τῶν πόλεων ἐκείστων τῆς Συμπολιτείας.

Θ Ε Α Ρ Ι Δ Α Σ Λ Υ Κ Ο Ρ Τ Α
 Θ Ε Α Ρ Ι Δ Α Ν Τ Φ Ι Λ Ο Π Ο Ι Μ Ε Ν Ο Σ
 Τ Ο Ν Τ Ο Υ Υ Ι Ο Υ Υ Ι Ο Ν
 Δ Ε Σ Π Ο Ι Ν Α Ι

Θεαρίδας Λυκόρτα
 Θεαρίδαν Φιλοποίμενο[ς]
 τὸν τοῦ υἱοῦ υἱὸν
 Δεσποίναι.

¹⁶ Πολύβ. II, 44, 5. Πλούτ. Ἄρατ. § 30. Κλεομ. § 6. Πausan. VIII, 27, 12.

¹⁷ Bursian Geogr. von Griechenland. II (1872) σελ. 265, Weil ἐν Berl. Zeitschr. für Numism. 1882, σελ. 216· πρὸς Gurlitt ἐν Mitth. des ath. Inst. 1881, σελ. 163.

¹⁸ Droysen Gesch. des Hellen. III, 2, σελ. 62.

¹⁹ Droysen ἄνωτ. σελ. 32.

2

Βάθρον μικρὸν (ὑψ. 0.84, πλάτ. ἄνω 0.37, πλάτ. 0.35) λευκοῦ τιτανολίθου, ἄνευ γείσου. Ἐφερε πάλαι ἐπίκρανον ἴδιον, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας (κατὰ τὰ ἔμπροσθεν) δύο τορμίσκων· τοιούτους φέρει καὶ ἡ κάτω ἐπιφάνεια πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ὑποβάθρου, ὅπερ ὡσαύτως δὲν εὐρέθη. Αἱ πλάγαι ἐπιφάνειαι, πλὴν τῆς ὀπισθίου, λήγουσι κάτω εἰς τὸ σύνηδες κυμάτιον. Ἡ δὲ ὀπισθεν εἶνε ὡμῶς εἰργασμένη καὶ ἐπὶ ἐκατέρας πλάγιας πλευρᾶς καθ' ἅπαν τὸ ὕψος ἀποκεκομμένη εἰς εἰσέχουσιν ὀρθὴν πῶς γωνίαν οὕτως, ὥστε τὸ μέσον τῆς ὄλης ἐπιφανείας τὸ μεταξὺ τῶν πλαγίων ἄκρων ἐξέχει μᾶλλον ἢ ταῦτα· ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῶν ἐνεγλυμμένων τούτων γωνιῶν ὑπάρχουσι δύο τορμίσκοι, ὧν ὁ κάτω φέρει ἔτι τεμάχιον τοῦ πάλαι τὸν γόμφον στερεοῦντος μολύβδου. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἐργασίας τῆς ὀπισθεν ἐπιφανείας τεκμαίρομαι ὅτι τὸ βάθρον ἦν ἐν τοίχῳ τινὶ ἐνεσφηνωμένον. Εὐρέθη δὲ πρανὲς πεπτωκὸς ἐν τῇ Στοᾷ κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν πρὸς τῶ πρὸς Ἀνατολὰς τοίχῳ τοῦ μικροῦ δωματίου δεξιὰ τῶ εἰς αὐτὸ εἰσιόντι.

Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.008—0.015) εἰσὶ κεχαραγμένα περ. 0.04 ὑπὸ τὸ ἄνω χεῖλος τῆς προσθίας ἐπιφανείας.

Παρέχομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν τῶ φ τοῦ Φιλοποίμενος ἀντὶ κύκλου διακρίνεται σχεδὸν μόνον ἐγκαρσία γραμμὴ διασταυροῦσα τὴν κάθετον.

²⁰ Πρὸς. παρὰ Dubois Lignes étol. et ach. σελ. 162-64 κατάλογον τῶν στρατηγῶν τῆς Συμπολιτείας κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Merleker (Achaicorum libri III) καὶ τὴν τοῦ Freeman (History of federal government from the foundation of the Achaean League etc. Vol. I).

²¹ Πολύβ. II, 55, 9 (πρὸς IV, 19, 2-4), Curtius Peloponnesos, 1. Bd. σελ. 399.

Ὁ γενεαλογικὸς πίναξ τῶν ὀνομάτων τούτων ἔχει ὡς ἑξῆς·

Λυκόρτας

Θεαρίδας ¹
Φιλοποίμην

Θεαρίδας ²

Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ προπάππου τοῦ τιμωμένου καὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή, ἐν συναφείᾳ πρὸς τὸ κατὰ Πausanίαν²² ἐν τῷ τοίχῳ τῆς Στοᾶς²³ κείμενον ἀνάγλυφον, ἐφ' οὗ παρίστατο ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος ὁ Λυκόρτα, συνάγομεν ὅτι ἐπὶ τοῦ βάρου ἔχομεν ὀνόματα τῆς οἰκίας τοῦ Λυκόρτα²⁴ — καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ἀντίκειται πρὸς τοῦτο — καὶ ὅτι καὶ τὸ παρὸν βᾶθρον ἔκειτο ἐν τῇ στοᾷ (ἴσως ἐκεῖ που, ἔνθα εὐρέθη). Ὅτι ὁ πρόπαππος εἶνε ὁ γνωστὸς Λυκόρτας, φαίνεται πιθανὸν καὶ ἐκ τῆς συμπτώσεως²⁵ ὅτι ὁ ἔγγονος αὐτοῦ ὀνομάζεται Φιλοποίμην κληθεὶς οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἐπιφανοῦς φίλου τοῦ Λυκόρτα.

Θεαρίδας ὄνομα ἀπαντᾷ παρὰ τε συγγραφεῦσι καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς. Ἴνα ἀναγράψωμεν τὰ ἐνταυθὰ πως κατὰ χρόνον ἢ τόπον χρήσιμα, μνημονεύομεν τὸν τῷ 160 π. X. ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων ἀποσταλέντα εἰς Ρώμην πρεσβευτὴν περὶ τοῦ Δηλιακοῦ ζητήματος²⁶ καὶ τῷ 148 ἀπελθόντα μὲν ὡσαύτως περὶ ἄλλου ζητήματος, ἀνακάμψαντα δὲ πρὸ τῆς εἰς Ρώμην ἀφίξεως²⁷. Μεγαλοπολίτης δὲ Θεαρίδας, ἀνὴρ ἔνδοξος καὶ δυνατὸς μάλιστα τῶν

Μεγαλοπολιτῶν, ἀπεστάλη ὑπὸ Κλεομένου μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου ἄλωσιν τῆς Μεγαλοπόλεως (222 π. X.) εἰς Μεσσήνην, ἵνα παρακινήσῃ τοὺς διαφυγόντας Μεγαλοπολίτας νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα λέγων ὅτι ὁ Κλεομένης ἀποδίδωσιν αὐτοῖς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ εἶναι συμμάχους καὶ φίλους, ἀποστάντας τῶν Ἀχαιῶν²⁸.

Ἐν ἐπιγραφαῖς δὲ Μεγαλοπόλεως φέρεται τὸ ὄνομα α') ἐν Corp. inser. Graec. 1538 στίχ. 2 καὶ 4²⁹ β') ἐν ἐπιγραφῇ ἐκδεδομένη ὑπὸ Richards ἐν Excavations at Megalopolis (1890-91) σελ. 131 ἐπιγρ. VIII B, στίχ. 22 (« Δεξιμέν[ει τῷ] Θεαρίδα»). Εἰρήσθω ὅτι ἐν ἐπιγραφῇ δημοσιευθεῖση ἐν C. I. G. 1534³⁰ = Richards ἄνωτ. σελ. 131 VIII. C. στίχ. 11 φέρεται « εἰς τὰν ὁδὸν τὰν ἐπὶ Λυκόσουραν »· ἐν ἐτέρᾳ δὲ ἐκδεδομένη ὑπὸ Hirschfeld Bull. Inst. Arch. 1873 σ. 217 = Richards ἄνωτ. σ. 132, VIII D στ. 10 ἀπαντᾷ υἱὸς τις Φιλοποίμενος. Αἱ τελευταῖαι τρεῖς ἐπιγραφαὶ κατὰ Richards (αὐτ. σελ. 134) ἀνάγονται πιθανῶς εἰς τὸ τελευταῖον 1/3 τῆς 2^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἢ τὸ πρῶτον 1/2 τῆς 1^{ης} ἑκατ. π. X.

Ἡ πρώτη τῶν χρονολογιῶν τούτων δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἐν Λυκοσοῦρα βᾶθρον. Ὁ Λυκόρτας σύγχρονος καὶ φίλος, ὡς εἴρηται, τοῦ Φιλοποίμενος, στρατηγὸς δὲ τῶν Ἀχαιῶν πρῶτον τῷ 184 π. X. γενόμενος, μνημονεύεται μέχρι τοῦ χρόνου, καθ' ὃν οἱ Πτολεμαῖοι ἀπειλούμενοι ὑπὸ Ἀντίχου Δ' ἠτήσαντο βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν (ἐν τέλει τοῦ 169 ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ 168 π. X.)³¹, πιθανῶς δὲ δὲν ἐπέζησε πολὺ μετὰ τοῦτο³². Ἐξετάζοντες δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰς ἡλικίας, ὑπολαμβάνομεν ὅτι ὁ μὲν Λυκόρτας ἐγεννήθη μετὰ τὸ μέσον τῆς 3^{ης}

²² Πλούτ. Κλεομ. § 24.

²³ = Dodwell Tour through Greece II, σελ. 376 = Leake Travels in the Morea II, σ. 41, πιν. ἀριθ. 48. = Bechtel ἐν Collitz Samml. der griech. Dialektinschr. I, ἀρ. 1211.

³⁰ Ἐκ πολὺ κακοῦ ἀντιγράφου τοῦ Fourmont· πρὸς Müller Doriger, 2. Abth. σ. 446) τόπος προελεύσεως φέρεται ἡ Καρύταινα, ἀλλ' ὁ Richards (ἄνωτ. σ. 132) νομίζει ἀρκούντως πιθανόν ὅτι καὶ αὕτη καὶ ἡ ἑξῆς ὑπὸ Hirschfeld ἐκδοθεῖσα ἦσαν ἐγλυμμένα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡ τοῦ Richards (VIII, B) λίθου.

³¹ Πολύβ. XXIX, 8-10, Hertzberg Gesch. Griechenlands unter der Herrschaft der Römer, I (1866) σελ. 246, Dubois Li-gues étolienne et achéenne, Paris 1885, σελ. 84-85.

³² Ὅτε ἀπεστάλησαν εἰς Ρώμην οἱ 1000 Ἕλληνες, ἐν οἷς καὶ ὁ Πολύβιος, δὲν ἀναφέρεται ὁ Λυκόρτας (Hertzberg Gesch. Griech. κλπ. ἄνωτ. σελ. 217).

²² Πaus. VIII, 37, 2.

²³ Ὁ Pausanias VIII, 37, 1 λέγει: « ἰόντων δὲ ἐπὶ τὸν ναόν (τῆς Δεσποίνης) στοά τέ ἐστιν ἐν δεξιᾷ », οὕτω δὲ καὶ πράγματι κεῖται ἡ ἀποκαλυφθεῖσα στοά.

²⁴ Ὅτι πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκόρτα μᾶλλον ἢ πρὸς συγγενεῖς (βεβαίως οὐχὶ ἀνιόντας) τοῦ Φιλοποίμενος ἀναφέρονται τὰ ἐπὶ τοῦ βάρου ὀνόματα, τοῦτο στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς περὶ τοῦ ἀναγλύφου τοῦ Πολυβίου μαρτυρίας τοῦ Pausanίου. Ὅπωςδήποτε πρόδηλον εἶνε ὅτι, ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Φιλοποίμην δὲν εἶνε ὁ γνωστὸς, διότι ὁ πατὴρ τούτου ἑκαλεῖτο Κραθγίς.

²⁵ Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἀποκλείεται ἡ σύμπτωσης τῶν δύο ὀνομάτων καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ξένη οἰκίᾳ.

²⁶ Πολύβ. XXXII, 17, 1.

²⁷ Πολύβ. XXXVIII, 2, 1 (πρὸς. 2, 11), Πaus. VII, 14, 3.

έκατονταετηρίδος, ὁ δὲ Θεαρίδας¹ τῆς ἐπιγραφῆς, ἂν εἶνε υἱὸς αὐτοῦ, ἐγεννήθη κατὰ τὸ τελευταῖον $1/4$ τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος (ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος ἐγεννήθη μεταξύ τοῦ 214-204, *Hertzberg* ἀνωτ. σελ. 214, ^{24b}), ὁ υἱὸς τοῦ Θεαρίδου¹ Φιλοποίμην ἀναλόγως μετὰ ταῦτα, καὶ ὁ Θεαρίδας² κατὰ τὰ μέσα τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος. Οὕτως ὁ Θεαρίδας¹, ὅτε ἀνέθηκε τὸν ἔγγονον Θεαρίδαν² ἡλικίαν τινὰ οὐ πολὺ μικρὰν δῆπου ἄγοντα, ἦν ἤδη μάλα πρεσβύτης. Ἐκ τῶν εἰρημένων εἰκάζομεν ὅτι ἡ ἰδρυσις τοῦ ἀγάλματος τοῦ Θεαρίδου² ἐγένετο κατὰ τοὺς μετὰ τὸ μέσον τῆς δευτέρας π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους. Κατὰ ταῦτα, ὑποτιθεμένης τῆς ταυτότητος τῶν Θεαριδῶν τούτων πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ στρατηγοῦ Λυκόρτα, ἡ ἰδρυ-

σις τοῦ ἀγάλματος Θεαρίδου² οὐχὶ πολὺ γε ἀπέχει κατὰ τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς τοῦ εἰρημένου ἀναγλύφου τοῦ Πολυβίου, διότι ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου κατὰ Παυσανίαν ἐπιγεγραμμένων δηλοῦται ὅτι τοῦτο ἰδρύθη μετὰ τὸ πάθημα τῆς Ἑλλάδος

Ὁ παρὰ Πλουτάρχῳ (ἐν Κλεομένους βίῳ § 24) εἰρημένος Θεαρίδας δύναται νὰ ὑποτεθῇ πατὴρ τοῦ στρατηγοῦ Λυκόρτα, ὁ δὲ παρὰ Hirschfeld (*Bull. Inst. Arch.* 1873 σελ. 217) ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Φιλοποίμην ἠδύνατο νὰ εἶνε ἔγγονος τοῦ « ἐσχάτου Ἑλλήνων » (Πλουτ. Φιλοπ. § 1). Οἱ χρόνοι τοῦλάχιστον δὲν ἀπαγορεύουσι τοῦτο.

B. I. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

(Ἐξεδόθη τῇ 3ῃ Μαρτίου 1896)